

12 EYLÜL DARBESİ ÖNCE DEN BİLİNİYORDU

Aydınlık Gazetesi, 25 Ağustos 2020

Yıldırım Koç

1980 yılında darbe “geliyorum” diyordu. Darbenin belki günü belli değildi, ancak özellikle tırmandırılan terör eylemleri, geniş kitlelerde “can güvenliği” kaygısını öne çıkarmıştı. Sıradan insanlar, bir taraftan ekonomik sorunlarla ve piyasada bulunmayan temel tüketim mallarının teminiyle uğraşırken, esas canlarının derdindeydi. İnsanlar “kurtarıcı” bekliyordu. Bu nedenle darbeden sonra birçok bölgede kutlama yapıldı.

BÜLENT ECEVİT’İN UYARISI

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit 6 Eylül 1980 günü İstanbul’da Petrol-İş Sendikası’nın genel kurulunda konuştu. Ecevit, Türkiye’de demokrasiye ilişkin bazı değerlendirmelerin ardından şu uyarılarda bulundu: “*Sonunda korkarım ki biri çıkar, düdüğü çalar, ‘oyun bitti, herkes evine’ der ve bir anlamsız oyuna dönüşen demokrasi de böylece sona erer. (...) Tribünlerden sahaya ininiz! İşçi hareketinin ortak politikasını ve stratejisini Anayasa ve yasalar çerçevesinde saptayınız! Yalnız işçileri değil, tüm çalışanları, köylüsü ile, memuru ile, emeklisiyle tüm çalışanları ve çalışarak hayatını kazanmış olanları düşünerek, gözeterek, elbette ülkenin içinde bulunduğu bunalımı da gözeterek bu stratejiyi saptayınız! Birlikte izleyiniz! O zaman siz de kurtulursunuz, toplum da kurtulur, demokrasi de kurtulur, devlet de kurtulur. Demokrasimiz o zaman gerçek demokrasi olur; işleyen ve halka mutluluk getiren bir demokrasi olur ve sahadaki kavga da o zaman biter. ‘Yorgan gider kavga biter’ değil; yorgan büyür, kavga öyle biter. Ekmek büyür, hakça bölüşülür, kavga öyle biter.” (Arcayürek, Cüneyt, Cüneyt Arcayürek Açıklıyor – 10, Demokrasi Dur 12 Eylül 1980 Nisan 1980 – Eylül 1980, Bilgi Yay., Ank., 1986, s.365-369.)*

DİSK DE DARBEDEN HABERDARDI

DİSK ve Maden-İş, darbeyi 11 Eylül günü biliyordu.

Maden-İş’in avukatlarından Rasim Öz’ün, kendisiyle 12 Eylül 2004 tarihinde yapılan görüşmede Barış Öz’e anlattığına göre, darbe haberi Maden-İş Genel Merkezi’ne bir astsubay kanalıyla 11 Eylül 1980 günü ulaştı. Böylece Maden-İş Yürütme Kurulu üyelerinin güvenliği sağlandı. (Barış Öz, *Kalkınma Sürecinde Sektörel/Sendikal Dinamikler Örnek Olay: Türkiye Maden-İş Sendikası*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Kalkınma İktisadi ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İst., 2005, s.81) Ayrıca, darbeden sonra, Kemal Daysal tarafından kaleme alınan ve grevci işçilere 15 Eylül değil de 16 Eylül’de işbaşı yapmaları çağrısında bulunan bir bildiri, bazı fabrikalarda dağıtıldı.

DİSK yönetiminin darbeyi bir gün önceden bildiğinin saptanabilen iki yazılı belgesi daha vardır.

DİSK yöneticilerinden Demirhan Tuncay, *Cumhuriyet*’ten Mustafa Ekmekçi ile yaptığı görüşmede, darbeyi haber aldıklarını, CHP Genel Merkezi’ni arayarak Bülent Ecevit’le konuşmak istediğini, Ecevit’in orada bulunmaması üzerine Mustafa Üstündağ ile görüştüğünü ve kendisine darbe haberini verdiğini söylemiştir. (Mustafa Ekmekçi, “Bir Sendikacının Anlattıkları,” *Cumhuriyet Gazetesi*, 29.10.1991)

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar da *Cumhuriyet*’ten Lütfü Oflaz’a 3 Haziran 1992 günü şu bilgiyi veriyordu: “11 Eylül günü ihtilal olacağına ilişkin bir haber almıştık.”(Lütfü Oflaz, “Ünlüler İşkenceyi Anlatıyor,” *Cumhuriyet Gazetesi*, 3.6.1992)

Ben de 11 Eylül 1980 günü DİSK Genel Merkezi ile yaptığım telefon görüşmesinde, 13 Eylül günü darbe olacağını öğrenmiştim. Darbe haberini DİSK Ankara Bölge Temsilcisi Ali Kaya’ya, Demokrat Gazetesi’ne ve çeşitli başka kişi ve kuruluşlara ilettim.

DİSK YÖNETİMİ DİRENMEDİ

DİSK Yönetiminin, Darbeyi önceden bilmesine karşın, bu konuda halkı bilgilendirmemesinin ve bir direniş örgütlemeye çalışmamasının çeşitli nedenleri vardı.

Birinci neden, böyle bir çağrının, kitlelerdeki güvenlik talebi nedeniyle yanıt bulmayacağıının bilinmesiydi. Siyasi partilerin sessiz kaldığı koşullarda DİSK'in direnme çabasının etkisi olmayacaktı. 12 Mart 1971 sonrasında DİSK'e baskı yapılmamıştı. Aynı durumun geçerli olacağı sanılıyordu. DİSK, özellikle 1975 yılından itibaren siyasi kavgalar nedeniyle çok güç kaybetmişti; karar alıp uygulayacak ve uygulatacak gücü kalmamıştı.